

Tusen takk for at du deltar i FamilieForSK-studien!

Over tre år er nå gått siden vi startet utsendingene av spørreskjema og intervjuer av barn i FamilieForSK-studien. Totalt deltar om lag 2700 familier. Her kommer en oppdatering på hva som har skjedd og hva vi har funnet så langt.

Svarte ditt barn på det siste elektroniske spørreskjemaet i sommer? Vi har sendt ut gavekort på 500 kr på epost eller SMS til alle barn som fullførte. Ta kontakt dersom barnet ditt ikke har mottatt eller får til å bruke gavekortet.

FamilieForSK-studien har som formål å undersøke hvordan konflikter, samspill og andre forhold i og rundt familien henger sammen med barn og foreldres trivsel. Studien er finansiert av Barne- og Familedirektoratet (Bufdir), og Norges Forskningsråd (NFR). Studien startet opp i 2016, og siden den gang har om lag 2700 familier blitt med. Flesteparten ble rekruttert da de møtte til samtaler ved et familievernkontor, enten i forbindelse med mekling eller for hjelp og veiledning med ulike utfordringer i familien eller foreldresamarbeidet. At ulike typer familier deltar, gjør det mulig å samle kunnskap om familiesamspill og barns trivsel i ulike familieformer, både der foreldre bor sammen, der de bor hver for seg og der de er i ferd med å flytte fra hverandre. Muligheten for å samle kunnskap om familiedynamikk på tvers av familieformer fra et stort utvalg familier er nytt i norsk sammenheng.

Det ble en litt annerledes studie enn det vi opprinnelig planla. Vi hadde planlagt to runder med datainnsamling med halvannet års mellomrom. Så kom koronapandemiensom har påvirket alle familier i Norge, og verden, i over ett år. Vi mangler kunnskap om hvordan en slik pandemi påvirker barn og foreldre i ulike typer familier over tid.

Etter godkjenning fra Regionale komiteer for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk (REK) sendte vi derfor ut to nye spørreskjemaer, først i april 2020, og deretter i desember 2020. Men pandemien vedvarte, og vi fikk godkjenning til å sende ut et femte spørreskjema. Den siste runden med datainnsamling ble avsluttet juni 2021. Dermed er vi nå **en av få studier i verden** som har fulgt familier både før og gjennom hele pandemien, og studien har dermed blitt enda viktigere enn vi trodde da vi gikk i gang!

Nytt i FamilieForSK

FamilieForSK har fått tildelt flere midler fra Norges Forskningsråd og kan fortsette verdifull forskning på langtidsvirkninger av koronapandemien. Og våre dyktige stipendiater er godt i gang med sine prosjekter.

To nye stipendiater styrker FamilieForSK-prosjektet

Tidligere i år ble Olav Tveit ansatt som stipendiat i FamilieForSK-prosjektet. Olav skal skrive doktorgrad om barns aktørskap, og om barns rett til å bli hørt i saker som angår

dem. Anerkjennelsen av barn som kompetente og meningsberettigede aktører har fått økt oppslutning i samfunnet de siste tiårene, og det er et stort behov for kunnskap om hvordan det kan legges bedre til rette for barns deltakelse og medvirkning i beslutninger som angår dem, både i og utenfor familien. Det overordnede målet er å bedre barns forutsetninger for å bli hørt, særlig i forbindelse med foreldres samlivsbrudd. Det er særlig Olav som skal jobbe med dette. Dersom du har spørsmål eller kommentarer til Olav, kan du sende det til olav.tveit@fhi.no.

Stipendiat Maria Morbech er i gang med sin del av FamilieForSK-prosjektet som omhandler bostedordninger for barn når foreldrene bor hver for seg. Hvilken bosteds- og samværsordning

foreldre velger etter brudd har vært i stor endring de siste årene, og vi ser at

flere foreldre velger delt bosted og færre fast bosted hos mor. Til tross for disse endringene vet vi fortsatt for lite om hva som skal til for at barn skal trives med de ulike løsningene. Vi spør barna om hva som er viktig for dem når foreldrene ikke bor sammen eller er i ferd med å flytte fra hverandre. I tillegg følger vi familiene som deltar over tid. På denne måten kan vi se hvordan endringer i bostedsordninger og andre forhold i familien påvirker barns trivsel på både kortere og lengre sikt. Ta kontakt med maria.morbech@fhi.no om du har spørsmål eller kommentarer til dette delprosjektet.

Nye 12 millioner kroner til FamilieForSK

FamilieForSK ble i juni 2021 tildelt 12 millioner kroner fra NFR for å videreføre et prosjekt som ser på hjelpe- og velferdstjenesten under en pandemi og hvordan tjenesten kan jobbe mer proaktivt for de sårbare familiene. Dette innebærer en egen runde med spørreskjema til barn og foreldre, samt lærere/barnehagen, som vi planlegger å gjennomføre høsten 2022. Vi vil sende ut informasjon og invitasjon til alle foreldre som deltar i forkant av dette. Ønsker du å melde deg og/eller familien din av, kan du sende en epost til familieforsk@fhi.no. Dersom du har spørsmål eller kommentarer til dette delprosjektet kan du sende epost til maren.helland@fhi.no.

I tillegg har prosjektet ekstra midler fra Bufdir til å forske videre de neste fire årene, blant annet på likestilling og kjønnsforskjeller i konflikter og familieliv og hvordan livskvaliteten til foreldre, barn og ungdom har utviklet seg gjennom koronapandemien. Kontakt gjerne SiljeKvam.Bardstu@fhi.no, dersom du har kommentarer eller spørsmål til dette prosjektet.

Forskningsfunn fra FamilieForSK

Stressnivået økte hos foreldre da Norge stengte ned

Korona-nedstengningen fra mars til mai 2020 ga betydelig økt stressnivå blant foreldre. Men nedstengningen førte ikke til flere foreldrekonflikter, eller dårligere psykisk helse blant foreldrene.

Spørreundersøkelsene i FamilieForSK-studien har gjort det mulig å undersøke hvilken effekt tiltakene for å hindre koronasmitte hadde på ulike forhold i familien. Ved å sammenligne svarene fra rundt 1000 familier om foreldrestress, psykisk helse og foreldrekonflikter før og etter 12. mars, har forskere fra FHI og Universitetet i Oslo fått en indikasjon på hvilken effekt de strenge smitteverntiltakene hadde på forhold som foreldres psykiske helse, grad av foreldrestress og forekomsten av destruktive konflikter mellom foreldrene.

- Resultatene tyder på at foreldrenes stressnivå økte betraktelig under nedstengningen, men at den første nedstengning ikke hadde noen negativ effekt på foreldrenes psykiske helse eller medførte flere konflikter dem

imellom, sier forsker Maren Sand Helland.

Tendensen viste snarere at nivået av verbalt aggressive konflikter og nivået av involvering av barn i konflikter var noe lavere blant foreldre som svarte i perioden med nedstenging enn de som svarte før. Den samme tendensen gjaldt for psykiske plager. Disse siste effektene var imidlertid svake.

Illustrasjon fra colourbox.com

Funnene tyder altså på at nedstengingen på generelt grunnlag medførte økt foreldrestress, men at den ikke påvirket foreldrenes konfliktnivå, eller grad av psykiske plager.

Lavere nivåer blant foreldre som bodde fra hverandre

De noe lavere nivåene av verbal aggresjon og involvering av barn i foreldrekonflikter under nedstengingen, var markant tydeligere for foreldre som bodde fra hverandre sammenlignet med foreldre som bodde sammen.

Helland forteller videre at de ikke fant andre interaksjonseffekter, noe som betyr at effekten av nedstengingen på foreldrenes psykiske helse, stressnivåer og foreldrekonflikter var like sterke eller svake uavhengig av foreldrenes økonomi,

alder på yngste barn og hvor omfattende konflikter foreldrene hadde før pandemien.

Foreldrene som deltok i denne studien, klarte seg generelt bra gjennom den første delen av pandemien dersom vi ser på foreldrenes psykiske helse og nivåene av destruktive konflikter. Det gjaldt også familier som hadde flere vansker og belastninger før pandemien, sier Helland.

Økt foreldrestress kan selvsagt være skadelig over tid, men i denne første delen av pandemien synes det altså som at foreldrene også opplevde resiliens (kapasitet til å håndtere stress og påkjenninger). Kanskje fordi det økte stresset hadde en kjent kilde.

Selv om foreldrene som svarte under nedstengingen ikke hadde et høyere nivå av psykiske plager og konfliktnivå sammenlignet med de som svarte før pandemien, hadde foreldrene i utvalget høyere nivåer av psykiske plager enn gjennomsnittet for den voksne befolkningen i Norge. Hjemmesituasjonen kan derfor ha vært belastende for barna i utgangspunktet. I tillegg ble mange hjelpetjenester stengt ned, noe som kan ha forverret vanskene til foreldre og barn på lengre sikt.

Referanse:

Helland, M. S., Lyngstad, T. H., Holt, T., Larsen, L., & Røysamb, E. (2021). Effects of Covid-19 lockdown on parental functioning in vulnerable families. *Journal of Marriage and Family*, 1– 12. <https://doi.org/10.1111/jomf.1278>

[Les hele artikkelen her](#)

Barns reaksjoner på hjemmeskole og sosial isolasjon

Med økonomisk støtte fra Barne- Ungdoms- og Familiedirektoratet (Bufdir), brukte vi her barnas besvarelser fra den første koronarunden i FamilieForSK. Dette var besvarelser som ble gitt under den første nedstengningen av landet, i perioden fra 12. mars til 31. mai 2020.

For barna innebar nedstengingen mindre kontakt med venner, bortfall av faste rutiner knyttet til skole og fritidsaktivitet og mer tid hjemme med foreldre. Forskerne i FamilieForSK undersøkte hvordan barns opplevelse av hjemmeskole, familieuro, skjermtid, savn av venner og bekymringer for smitte hadde sammenheng med hvordan de reagerte på nedstengingen, våren 2020. Forskerne undersøkte tre ulike typer reaksjoner hos barna; deres emosjonelle reaksjoner (som tristhet og redsel); somatiske/kognitive reaksjoner (som konsentrasjonsvansker og søvnproblemer) og bekymringsreaksjoner (som bekymring for familiens framtid).

Resultatene viste at barna opplevde at deres emosjonelle reaksjoner hadde minsket, mens

Illustrasjon fra shutterstock.com

deres somatiske/kognitive reaksjoner hadde økt når de sammenlignet disse med før nedstengingen. Barn var derfor generelt mindre triste og redde, men rapporterte samtidig om mer konsentrasjonsvansker og søvnproblemer.

Resultatene viste videre at hvordan barna reagerte på nedstengingen både hang sammen med hvordan barna opplevde hjemmeskolen, hvor mye konflikter og uro det var i familien under nedstengingen, engstelse og savn etter venner. Uro i familien under nedstengingen var den eneste Covid-19-faktoren som hang sammen med alle de tre reaksjonstypene. Flere av sammenhengene var noe sterkere for eldre barn sammenlignet med yngre

- Denne studien gir kunnskap om effekten av hjemmeskole og sosial isolasjon under Covid-19 på barns reaksjoner, forteller Linda Larsen som er forsker i FamilieForSK. Den tydelige sammenhengen mellom uro i familien og hvordan barna reagerte på pandemien understreker at sårbarhet i familien kan ha hatt stor innflytelse på hvor lett eller vanskelig nedstengingsperioden ble for barn og unge. Denne effekten kan ha blitt forsterket av at hjelpetjenester for denne gruppen var mindre tilgjengelige under pandemien, avslutter Linda.

Referanse:

Larsen, L., Helland, M. S., & Holt, T. (2020, November 25). The impact of school closure and social isolation on children in vulnerable families during COVID-19: A focus on children's reactions.

[Les hele artikkelen her](#)

Hjelpe- og velferdstjenester under covid-19-pandemiens første fase

Mange familier hadde behov for hjelp og kontakt med familievernkontorene, men hjelpen var ikke tilgjengelig.

Forestill deg at du har problemer i relasjonen til partneren din. Dere krangler mye, og dere finner ikke noen vei ut av de slitsomme konfliktene. Partneren din har også vært mye trist og nedstemt det siste året, og du er redd for at han kan ha blitt deprimert. I løpet av noen uker rammer covid-19-pandemien Norge, og samfunnet stenger helt ned. Familien din er tvunget til å være mer hjemme og sammen enn tidligere, hjemmekontor må kombineres med hjemmeskole for barna, og konfliktene eskalerer. Du kjenner at du og familier har behov for hjelp, men du skammer deg litt over all kranglingen, og du

kjenner på at du ikke vil at samfunnet skal bruke hjelperessursene sine på deg, når det er midt i en alvorlig pandemi. Du er også usikker på om familievernkontoret, hvor dere har vært til et par samtaler til for noen år siden, i det hele tatt er åpent. Mannen din tar imidlertid kontakt med fastlegen sin, og får hjelp hos en psykolog.

Tiltakene som ble satt i verk for bremse spredning av Covid-19 våren 2020 førte til store omveltninger for mange familier, og nedstengningen førte til redusert tilgang til mange helse- og omsorgstjenester. I en artikkel som er publisert i Tidsskrift for velferdsforskning har forskerne i FamilieForSK-studien undersøkt hvilke relevante hjelpetjenester familiene hadde behov for og var i kontakt med i nedstengningsperioden, og hva som hang sammen med familienes hjelpebehov og

hjelpesøkende atferd. Det er i alt foreldre fra 689 familier som har svart på spørsmål.

Til sammen svarte 32,1% av familiene at de hadde behov for hjelp fra en eller flere psykologiske omsorgs- eller hjelpetjenester i perioden april og mai 2020 (utenom fastlege og NAV), men mange av familiene som hadde et hjelpebehov fikk ikke dekket dette fra relevante tjenester. For eksempel svarte hele 55,4% av de familiene som hadde et hjelpebehov fra Familieverntjenesten at de ikke fikk dekket hjelpebehovet fra denne tjenesten i den aktuelle perioden. Forskerne synes det

Illustrasjon fra shutterstock.com

er bekymringsverdig at en så stor andel av familiene som trengte hjelp opplevde at hjelpen ikke var tilgjengelig i pandemiens første fase.

Høyere nivå av psykiske vansker og mer destruktive konflikter hos foreldrene hang sammen med om familiene hadde behov for hjelp. Det er kanskje ikke så overraskende. Det som kanskje er mer overraskende er at det var større sannsynlighet for at familiene med mer destruktive konflikter, mindre sosial støtte og mindre positivt samspill i familien ikke tok kontakt med hjelpeinstansene, selv om de hadde behov for hjelp fra disse instansene. Det at økte belastninger i familien og lite positivt samspill i familien kjennetegner familiene som ikke tar kontakt, til tross for at hjelpebehovet er til stede, forteller oss at vi må være særlig oppmerksomme på disse familiene. Forskerne mener at tjenestene bør være mer aktivt oppsøkende overfor disse familiene ved fremtidige kriser.

Referanse:

Holt, T., Helland, M.S., & Larsen, L. (2021).
Behov for velferdstjenester under Covid-19 –
pandemien. Familiers behov for og bruk av
hjelpetjenester under nedstengingen av Norge.
Tidsskrift for velferdsforskning, 2, 1-18

[Les hele artikkelen her.](#)

Foreldre underrapporterer om konflikter og utfordringer i forkant av mekling

I 2016 innførte familievernet differensiert meklingsstjeneste, som innebærer at meklingssakene forhåndssorteres for å kunne gi mer målrettet hjelp. Når foreldrene bestiller meklingsamtale, må de besvare åtte spørsmål. Ut fra svarene kartlegger man grad av konflikt, tillit til medforelder samt hvorvidt det er problemer med rus og/eller vold i foreldreskapet.

En av tre foreldre underrapporterte

Forskerne i FamilieForSK ønsket å undersøke hvor godt dette verktøyet faktisk er på å skille ut foreldrene som har et større hjelpebehov. I en artikkel som er publisert i Tidsskrift for Norsk Psykologforening, har vi sammenlignet foreldrenes svar på disse spørsmålene med foreldrenes svar på de samme spørsmålene når de gis anonymt på et spørreskjema kort tid etterpå. Resultatene viste at en tredjedel av foreldrene underrapporterte om utfordringene de opplevde til familievernertjenesten, og kun 15 % av foreldrene som i det elektroniske spørreskjemaet rapporterte om problemer med rus eller vold, oppga dette til familievernertjenesten. Foreldre som generelt underrapporterte, hadde høyere konfliktnivå og høyere nivåer av angst- og depresjonssymptomer. Foreldre som underrapporterte om problemer med vold eller rus, hadde mer fysisk voldelige konflikter.

Det ser altså ut til at foreldrene som underrapporterte, utgjør en særlig sårbar gruppe. Det er nettopp denne gruppen familievernet ønsker å gi et forsterket tilbud, og som var hovedgrunnen til at tjenesten utviklet differensiert mekling «kjernefamilier» (hvor foreldrene bor sammen). Vi fant også at flere konflikter ble løst blant foreldrene som bodde

sammen enn blant dem som bodde fra hverandre.

Det kan være flere årsaker til at så mange foreldre ikke ønsker å være åpen om utfordringene de opplever når de ringer for å bestille mekling, forteller psykolog Solveig Dittmann, som er førsteforfatter på artikkelen. Vi tror de viktigste årsakene er at de er usikre på hvilke konsekvenser det får dersom de for eksempel svarer «ja» på spørsmålet om en av foreldrene har utfordringer med rus eller vold. Det blir derfor viktig for familievernertjenesten å videreutvikle differensieringsverktøyet og gjennomføringen av det, slik at det i større grad klarer å identifisere de foreldrene som trenger bedre og mer målrettet hjelp. Vi mener foreldre trenger informasjon og trygge forhold når de skal besvare spørsmålene, og vi mener at en elektronisk gjennomføring vil kunne tjene det formålet, avslutter Solveig.

Referanse:

Solveig Dittman, Linda Larsen, Tonje Holt (2021), Foreldre underrapporterer om konflikter og utfordringer i forkant av mekling, Tidsskrift for Norsk Psykologforening 30.aug.2021

[Les hele artikkelen her](#)

Hva skjer fremover?

Dere som deltar, får en litt lenger «pause» fra spørreskjemaer nå. Vi planlegger en ny runde med spørreskjemaer og intervjuer høsten 2022 og håper flest mulig av dere vil delta igjen da. I mellomtiden jobber forskerne med å analysere og formidle resultater fra de fem rundene dere allerede har deltatt i. Vi kommer til å sende dere et nytt nyhetsbrev før vi går i gang med neste runde, slik at dere får vite litt mer om hvilken kunnskap dere har bidratt til. Ta gjerne kontakt med oss dersom du har spørsmål eller innspill til studien i mellomtiden – vi blir glade for alle tilbakemeldinger!

Kontakt oss på e-post: familieforsk@fhi.no

Les mer om FamilieForSK-studien på
www.fhi.no/studier/familieforsk

Kontakt oss på e-post: familieforsk@fhi.no